

Tässäkö ratkaisu kasvaviin sote-menoihin? Kotihoito käy Mauri Kesäniemen luona virtuaalisesti viisi kertaa päivässä – "On kuin ihminen tulisi kotiin, tuolta se vain katsoo"

Helsinki on lähtenyt sosiaali- ja terveyspuolella hitaasti mukaan robotisaatioon, vaikka se toisi selviä säästöjä.

26.3.2018 Päivitetty 26.3.2018 08:58

Pepper-humanoidirobotti kommunikoi puhumalla ja liikkumalla. Siinä on sensoreita, joiden avulla se havaitsee ihmisen liikkeitä ympärillään. Kari Ahotupa / Yle

Toimittaja: Susanna Siironen

Ruokapöydän päässä, ikkunan alla seisoo jalustassa ohut tablettitietokone. Tabletista alkaa kuulua puhelimen hälytysääni, ja hetken kuluttua näytölle ilmestyy hoitaja Hanna Alén.

– Oikein hyvää aamupäivää, se olisi taas kuule uusien lääkkeiden otto. Miten siellä on aamu lähtenyt liikkeelle?

– Kyllä se tässä jotenkin on mennyt eteenpäin, Mauri Kesäniemi naurahtaa.

Hoitaja jutustelelee ruudun toisella puolella ja seuraa samalla, että Kesäniemi ottaa puhelun aikana lääkeannoksensa. Kun lääkkeet on otettu ja kuulumiset vaihdettu, hoitaja toivottaa päivänjatkoa ja yhteys katkeaa. Kaikkiaan kotihoidon etäkäynti on nopea, muutaman minuutin mittainen piipahdus.

79-vuotias Kesäniemi on palveluun tyytyväinen.

– On kuin ihminen tulisi kotiin, tuolta se vain katsoo, Kesäniemi viittaa tablettiin naurahtaen.

Kotihoito käy Mauri Kesäniemen luona virtuaalisesti viisi kertaa päivässä. "Tämä on hyvä, koska olen aina taistellut sen kanssa, että muistan ottaa lääkkeit ajallaan." Toni Määttä / Yle
Hänen luonaan käydään etäyhteydellä viisi kertaa päivässä. Kerran viikossa kotihoito saapuu paikan päällä fyysisesti.

Tämä on suunta, johon Helsinki haluaa kaikkia sosiaali- ja terveystalvaelujaan viedä. Kaikki mikä voidaan hoitaa sähköisesti, hoidetaan niin. Kaupunkistrategiaankin on kirjattu, että ["sähköiset palvelut ovat ensisijaisia"\(siirryt toiseen palveluun\)](#).

Digitalisaatio etenee

Helsingissä onkin jo vuosien ajan tehty töitä kulisseissa, jotta digitalisaatiota ja robotisaatiota voitaisiin hyödyntää entistä laajemmin sosiaali- ja terveystalvaeluissa.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja Juha Jolkkonen kertoo, että tällä hetkellä kaupungin sosiaali- ja terveystoimen osuus on yli puolet koko maan terveystalvaeluhoitoon sähköisestä asiointista.

– Käyttäjä- ja kontaktimäärät kasvavat nopeasti, kasvuprosentit ovat vuositasolla kymmeniä prosentteja tai jopa enemmän, Jolkkonen sanoo.

Helsingin sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja Juha Jolkkonen toteaa, että sote-ala olisi voinut lähteä digitalisaatioon ja robotisaatioon mukaan jo paljon aiemmin. Toni Määttä / Yle
Tällä hetkellä esimerkiksi kotihoidon virtuaaliyhteys on kuukausittain käytössä noin 700:lla kotihoidon asiakkaalla. Tämä tarkoittaa noin 10 prosenttia kotihoidon asiakkaista. Tavoitteena on, että kuluvan vuoden aikana määrä nousisi 1000 asiakkaaseen kuussa.

Myös perhepuolella on panostettu sähköisiin palveluihin. Neuvolakäyntiä korvaavia sähköisiä asiointeja oli viime vuonna jo lähes 23 000 ja käyntiä korvaavia hoitopuheluita noin 38 000. Ne ovat yhteensä noin viidesosa kaikista neuvola-asiointeista.

...mutta robotisaatio takkuu

Sosiaali- ja terveyspalveluiden digitaalisatio etenee siis junan lailla, mutta robotisaatio odottaa vieläkin suurta käännettä. Vaikka faktat kyllä puhuvat sosiaali- ja terveysalan robotisaation puolesta.

Pari vuotta sitten julkaistussa Elinkeinoelämän valtuuskunnan [Robotit töihin – raporttissa](#)([siirryt toiseen palveluun](#)) arvioitiin, että 20 prosenttia sairaanhoitajan töistä voitaisiin välittömästi korvata roboteilla. Samoihin aikoihin julkaistiin myös Sairaanhoitajaliiton ja robotiikka-alan yrityksen, Digital Workforcen, yhdessä tekemä tutkimus, jonka mukaan jopa 80 prosenttia sairaanhoitajan työstä menee logistiikkaan ja tietojärjestelmätyöhön.

Siltikään Helsingin kaupungilla ei ole yhden [Pepper-palvelurobotin](#) lisäksi käytössä muita robotteja sosiaali- ja terveyspuolella.

Helsinki on kyllä kokeillut esimerkiksi ohjelmistorobotteja, jotka hoitavat mekaanisia, tietoteknisiä tehtäviä kuten tiedon siirtämistä järjestelmistä toiseen.

Eli hoitavat töitä, joita tekevät nyt hoitajat, lääkärit, sosiaalityöntekijät ja monet muut sote-alan ammattilaiset. Ohjelmistorobotiikan käyttö ei ole kuitenkaan vielä vakiintunut osaksi kaupungin toimintoja.

Jolkkonen huomauttaa, ettei digitalisaation ja robotiikan tuominen terveys- ja sosiaalipalveluihin ole yksioikoista.

– Digitalisaatio ei ole sellaista jota ikään kuin lisätään nykyisten toimintatapojen päälle. Toimintatavat pitää uudistaa kokonaan niin, että digitalisaatio on yksi osa muutosta.

Robotiikka-alan asiantuntija Cristina Andersson on seurannut Suomen hidasta kehitystä jo vuodesta 2012.

– Digitalisaatio on edennyt hyvin, mutta robotisaatiossa on vielä valtavasti tekemistä. Se ei ole edennyt niin nopeasti kuin muissa maissa, Andersson toteaa.

Roboteilla miljoonasäästöt

Digitalisaatio ja robotisaatio luovat sosiaali- ja terveyspuolelle valtavat säästömahdollisuudet. Andersson onkin vakuuttunut, että sote-uudistuksen säästöt löytyvät juuri täältä.

– Osana tätä suurta sote-ratkaisua olisi hyvä, että robotisaatio otettaisiin huomioon, koska robotit tekevät toisaalta fyysisiä töitä ja toisaalta niitä digitaalisia töitä, Andersson summaa.

Hän on parhaillaan mukana sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvoinnin Airo –ohjelmassa, jonka tarkoituksena on älypalvelujen sekä robotiikan kehittäminen ja hyödyntämisen lisääminen kaikkialla Suomessa.

Robotisaatio-aktivisti Cristina Andersson haastaa Helsingin päättäjät ottamaan kokeiluun rohkeasti muitakin robotteja kuin palvelurobotti Pepperin. Toni Määttä / Yle

Maailmalta löytyy esimerkkejä siitä, millaisissa mittakaavoissa kustannussäästöt robotiikan avulla voisivat olla.

Andersson kertoo, että Wienin keskussairaalassa on käytössä 80 robottia, jotka hoitavat 90 prosenttia materiaalivirroista eli käytännössä kaikkea lääkekuljetuksista likapyykkien viemiseen. Kustannussäästöt ovat olleet vuodessa miljoona euroa ja investoinnin takaisinmaksuajan on arvioitu olevan enintään kolme vuotta.

– Sairaanhoitajien aikaa on vapautunut muuhun. Sekin tuo jo säästöä, että toiminta tulee tarkemmaksi ja laadukkaammaksi. Esimerkiksi lääkevirheiden vähentymisestä tulee valtavia kustannussäästöjä, ja toisaalta ihmisten hyvinvointi paranee, Andersson sanoo.

Myös Helsingin Jolkkonen on samoilla linjoilla: yksi osa kustannusten kasvun hillintää sote-uudistuksessa on digitalisaatio ja robotisaatio. Hän kuitenkin huomauttaa, ettei Helsinki aio odotella sote-uudistusta, vaan toimii jo nyt asioiden eteen.

Virtuaalihoitaja säästää kymmeniä euroja per käynti

Millaisia säästöjä digitalisaatio on sitten tuonut Helsinkiin?

Jolkkosen mukaan kokonaissäästöjä kaupungin tasolla on vaikea arvioida, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon eri yksiköissä ja palveluissa on meneillään monenlaisia pilotteja ja kokeiluja. Pikkuhiljaa vakiintuneita palveluja on esimerkiksi kotihoidon etäyhteys, joka on ollut noin nelisen vuotta osa kotihoitoa.

Sen tuomat säästöt ovat konkreettisia: virtuaalinen etäkäynti maksaa noin 5 euroa per käynti, kun fyysinen kotihoidon käynti maksaa noin 25 eurosta 45 euroon. Etäkäynnissä säästö on siis moninkertainen fyysiseen käyntiin verrattuna.

Lisäksi etäkäynnit ovat tehokkaita, sillä yksi käynti kestää yleensä alle viisi minuuttia. Päivän aikana hoitaja voi tehdä jopa 60 käyntiä.

Ihminen on aina ihminen

Käykö siis niin, että robotisaation ja digitalisaation myötä Mauri ja muut jäävät ilman ihmiskontaktia?

Mauri Kesäniemi on toisaalta palveluun tyytyväinen, koska lääkkeiden muistaminen olisi muuten vaikeaa, mutta toisaalta toinen ihminen on aina ihminen.

– Se on aina eri asia, että ihmisen näkee vieressä, mutta kyllä tämäkin välttää. Tuo (etäyhteys) on melkein sama. Minullakin on jalat tällaiset, ettei oikein pysty aina lähtemään ulos, Kesäniemi toteaa.

Mauri Kesäniemi on tottunut etäyhteyden käyttäjä, sillä hänellä on ollut virtuaalinen kotihoito käytössään jo kahden vuoden ajan. Toni Määttä / Yle

Cristina Andersson muistuttaa, että robotisaation ja digitalisaation myötä myös eettisiä kysymyksiä pitää pohtia tarkoin.

– On eettisiä ja sosiaalisia kysymyksiä kuten, kuinka paljon ihminen voi olla yksinään robotin kanssa, ja mitä siitä voi seurata. Miten paljon sitä toisen ihmisten läsnäoloa tarvitaan.

Kotihoidon etäyhteydellä voidaan korvata vaihtoehtoisesti vain osa kotihoidon fyysisistä käynneistä. Sitä ei myöskään tarjota asiakkaille, joiden luona hoitajan on hyvä käydä fyysisesti esimerkiksi asiakkaan huonon kunnon vuoksi.

Toimialajohtaja Jolkkonen vakuuttaa, että digitalisaation ja robotisaation avulla työntekijöiden aikaa voidaan käyttää entistä enemmän potilaan kohtaamiseen.

– Digitalisaatio oikeastaan mahdollistaa sen, että ihmiskontakti ammattilaisen kanssa on paremmin saatavilla silloin, kun sitä nimenomaan tarvitaan, ja juuri niille hauraille ryhmille, jotka siitä eniten hyötyvät.

Hoitajat myös seuraavat etäyhteyden kautta tarkoin, missä kunnossa asiakkaat ovat. Jos asiakkaan kunto on huonontunut, kotihoito menee paikalle asiakkaan luo.

– Jos kotihoito huomaa, että mies huononee, niin ne käyvät useammin. Kyllä minä tässä vielä mennä köpöttelen, Kesäniemi toteaa.